CALLUNA

2025-10-27

PM – Fältrapport allélträd och mistel

Inventering inför ny detaljplan för Bro torg

OM DOKUMENTET:

Version/datum: 2025-10-27

Mall version: 2.0

Foton: © Calluna AB där inget annat anges

OM UPPDRAGET:

På uppdrag av: Upplands Bro kommun

Utfört av: Calluna AB (organisationsnummer: 556575–0675)
Adress huvudkontor: Calluna AB, Linköpings slott, 582 28 Linköping
Hemsida: www.calluna.se
Telefon (växel): +46 13-12 25 75

Callunas ordernr: C250200

Deltagande personal:

All deltagande personal är anställd på Calluna AB om inget annat anges nedan

Projektledning/Uppdragsledning: Eva Amnéus Mattisson

Fältarbete: Eva Amnéus Mattisson, Jenny Hjelm Córdoba, Flor Rhebergen

Kartproduktion: Demieka Seabrook Säwenfalk

Rapport: Demieka Seabrook Säwenfalk

Kvalitetsgranskning: Eva Amnéus Mattisson

kiwa CERTIFIED ISO 9001 Kiwa Sertifiointi Oy
kiwa CERTIFIED ISO 14001 Kiwa Sertifiointi Oy

Sammanfattning

Calluna AB har 2025 på uppdrag av Upplands Bro kommun genomfört inventering av träd och mistel i området Bro torg, Upplands-Bro kommun. Bakgrunden till uppdraget är ett pågående detaljplanearbete där utbyggnad och förtätning av bebyggelsen i området föreslås. Syftet med inventeringarna var att göra en inmätning av träd och en bedömning av deras vitalitet samt identifiera alléträd och alléer som omfattas av det generella biotopskyddet enligt 7 kapitlet 11 § miljöbalken och mistel som är skyddad enligt 8 § artskyddsförordningen (2007:845).

Totalt inventerades 119 träd i inventeringsområdet. Merparten av de träd som inventerades var medelgrova till grova i stammen. De flesta träden har klassats som friska. Inga håligheter har registrerats på något av de inventerade träden. Två träd var mycket grova och är så kallade särskilt skyddsvärda träd.

I området finns flera alléer. Under inventeringen identifierades sju alléer som omfattas av det generella biotopskyddet. De biotopskyddade alléerna omfattar totalt 53 träd som nästan till hälften utgörs av grova träd. Träden i de generellt biotopskyddade alléerna är i allmänhet av god vitalitet.

Tre alléer uppnår idag inte kriterierna för att omfattas av det generella biotopskyddet, framför allt på grund av att majoriteten av träden där inte bedömdes vara vuxna träd. Dessa övriga alléer omfattar totalt 19 träd och de flesta av dessa var klena träd. Vitaliteten för träden i de övriga alléerna är över lag god.

Det fanns gott om mistel i inventeringsområdet. Under inventeringen registrerades 74 träd med förekomst av mistel. Mängden mistlar per träd varierade från 1 upp till omkring 60 mistlar. Trädens vitalitet verkar inte påverkas negativt vare sig av förekomsten av eller mängden mistlar.

Planen bör i första hand undvika påverkan på träd med mistlar. Då åtgärdens syfte i den aktuella planen inte är att påverka arten negativt aktualiseras fridlysningsförbuden först då bevarandestatus för arten i området påverkas negativt.

Innehåll

Sammanfattning 3

1. Bakgrund 5
1.1 Uppdrag och syfte 5
1.2 Generellt biotopskydd - alléer 5
1.3 Mistel 5

2. Resultat 5
2.1 Inmätning av träd 5
2.2 Mistel 9
2.3 Generellt biotopskydd 13

3. Artskyddet och misteln 15
3.1 Lagstiftningen 15
3.2 Vad innebär detta för planen? 15

Referenser 16

1. Bakgrund

1.1 Uppdrag och syfte

Calluna AB har 2025 på uppdrag av Upplands Bro kommun genomfört inventering av träd och mistel i området Bro torg, Upplands-Bro kommun. Bakgrunden till uppdraget är ett pågående detaljplanearbete där utbyggnad och förtätning av bebyggelsen i området föreslås. Områdets övergripande struktur ska bevaras men ändringar och tillägg i bebyggelsen planeras. Inga större vägsträckningar dras om i och med planen. Gatornas utformning föreslås att utvecklas för att göra plats för gång- och cykeltrafik samt dagvattenhantering och grönska.

Syftet med inventeringarna var att göra en inmätning av träd och en bedömning av deras vitalitet samt identifiera alléträd och alléer som omfattas av det generella biotopskyddet enligt 7 kapitlet 11 § miljöbalken och mistel som är skyddad enligt 8 § artskyddsförordningen (2007:845).

1.2 Generellt biotopskydd - alléer

I Sverige omfattas alléer av det generella biotopskyddet enligt 7 kapitlet 11 § miljöbalken. En allé definieras som lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett övrigt öppet landskap. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd, det vill säga minst 20 cm i diameter i brösthöjd eller har uppnått en ålder av 30 år (Naturvårdsverket, 2014).

Alléer tillhör en av de biotoper som har generellt skydd i hela landet. Alléer utgör viktiga restbiotoper i ett i övrigt rationaliserat landskap och har stor betydelse som tillflyktsorter, spridningskorridorer och ledlinjer för olika växt- och djurarter. Det är framför allt de äldre träden i en allé som har höga naturvärden. Det råder brist på gamla träd i landskapet, och i många områden finns sådana endast kvar i alléerna (Naturvårdsverket, 2014).

1.3 Mistel

Mistel (*Viscum album*) är fridlyst i hela landet enligt 8 § artskyddsförordningen (2007:845). Misteln är en trädlevande halvparasit som växer på värdträdets grenar, från vilken den främst tar vatten (Länsstyrelsen Västmanlands län, 2023). Arten förekommer främst i Mälardalen och i östra Småland. Den är vintergrön och växer framför allt på lind och lönn, men äppelträd, hagtorn och popplar kan vara värd för mistlar (Naturvårdsverket, u.å.).

Misteln är känslig och många faktorer spelar in för att den ska kunna sprida sig, gro och överleva. Dessutom har den en dålig förmåga att hushålla med vatten, vilket ofta leder till vattenbrist för både misteln och värdträdet under långa värmeböljor eller om trädet har dålig tillgång på vatten från början. Misteln växer ofta i grupper i ett eller flera träd nära varandra som tillsammans bildar en population och den långsiktiga överlevnaden bygger på att det finns andra populationer inom spridningsavstånd (Länsstyrelsen Västmanlands län, 2023).

2. Resultat

2.1 Inmätning av träd

Totalt inventerades 119 träd i inventeringsområdet (Figur 1, Figur 2). De träslag som registrerats är arterna hästkastanj *(Aesculus hippocastanum)*, lundalm *(Ulmus minor)*, naverlönn *(Acer campestre)*, sötkörsbär *(Prunus avium)*, tall *(Pinus sylvestris)*, vårtbjörk *(Betula pendula)* och silverpil *(Salix alba var. Sericea)*. Dessutom har träd registrerats av apelsläktet, lindsläktet, lönnsläktet, pilsläktet, poppelsläktet och rönnsläktet.

Det var inte alla träd som inventerades i området. Avenbok vid mellan hus och parkeringen väster om centrumbyggnaden samt körsbärsträd i planteringar vid torgytan mot sporthallen har inte mätts in. Inte heller träddungen mellan bostadshusen och Enköpingsvägen i inventeringsområdets sydöstra del har mätts in. Dungen är tät och svåråtkomlig och bedömdes huvudsakligen bestå av unga träd och buskar. De mistlar som

kunde ses från gångvägen genom dungen har inventerats.

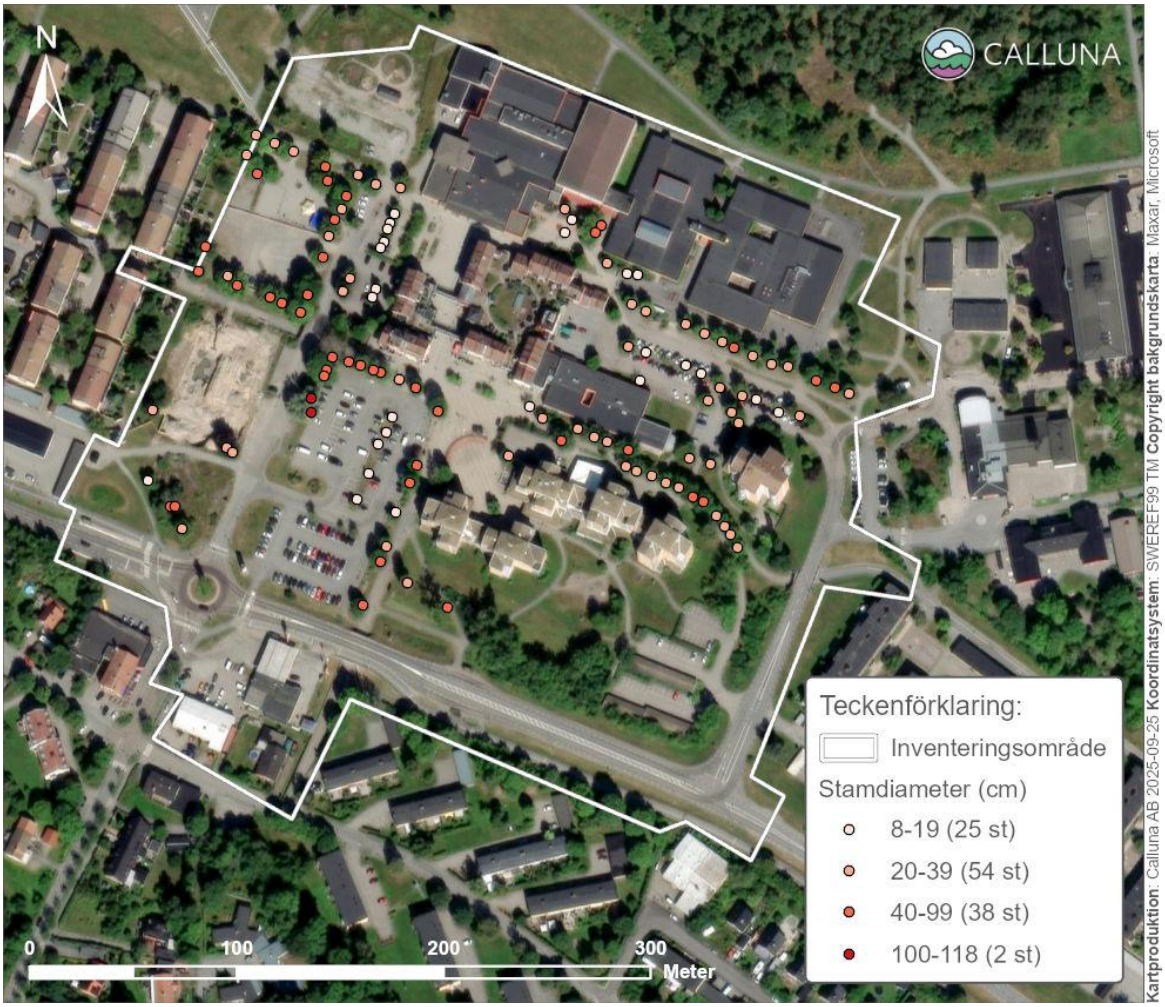

Figur 1. Registrerade träd i inventeringsområdet (totalt 119 stycken). Trädens stamdiameter har kategoriserats in i klasser, mellan 8 cm – 118 cm. Punkternas färg indikerar stamdiametern för det specifika trädet, ju mörkare färg desto grövre träd.

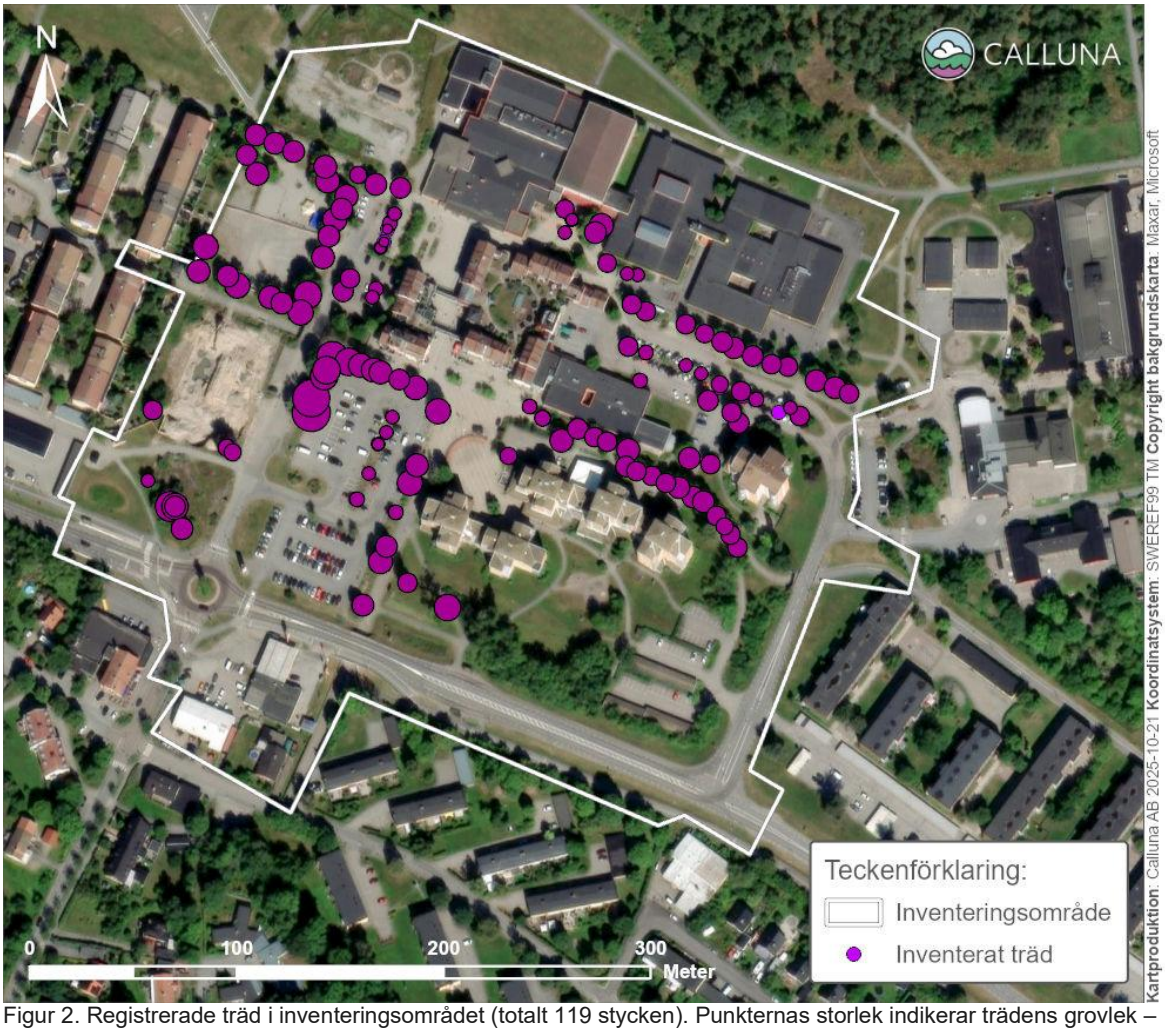

Figur 2. Registrerade träd i inventeringsområdet (totalt 119 stycken). Punkternas storlek indikerar trädens grovlek – desto grövre träd desto större punkt.

Merparten av de träd som inventerades var medelgrova till grova i stammen med en stamdiameter mellan 20–99 cm (77%). De flesta träden (75%) har klassats som friska (se Tabell 1). Inga håligheter har registrerats på något av de inventerade träden. 21% av träden var klena, med en stamdiameter mellan 8–19 cm. De flesta av dessa träd är planterade i rader längs med parkeringsplatser i området. Två träd var mycket grova och är så kallade särskilt skyddsvärda träd, det vill säga träd med en diameter på över 100 cm (Figur 3). Dessa står vid den större parkeringsplatsen öster om Norrgrindsvägen och utgörs av två friska silverpilar med en diameter på 114 respektive 118 cm. Silverpilarna ingår inte i någon av de generellt biotopskyddade alléerna, däremot har de både biologiska och estetiska värden som karaktärsträd. Träden skapar skugga vid parkeringen och ger skydd bland annat för fåglar.

Figur 3. De två mycket grova silverpilar som inventerats i området står bredvid varandra vid parkeringsplatsen intill Norrgrindsvägen.

Tre alléer uppnår idag inte kriterierna för att omfattas av det generella biotopskyddet, framför allt på grund av att majoriteten av träden där inte bedömdes vara vuxna träd (se alléer A8-A10 markerade i blått i Figur 8). Dessa övriga alléer omfattar totalt 19 träd och 79% av dessa var klena träd med en diameter på 8–19 cm. Fyra träd i allé A9 var medelgrova, med en diameter mellan 20–39 cm. Samtliga träd i de övriga alléerna utgörs av lindar eller lönnar.

Vitaliteten för träden i de övriga alléerna är över lag god, 79% av träden är klassade som friska. I allé A9 och A10 är alla träd klassade som friska, med undantag för ett träd i allé A10 som är klassad som klart försämrad. I allé A8 är träden i sämre skick, av de 5 träden är 1 klassad som klart försämrad och 2 är klassade till låg vitalitet.

Tabell 1. Trädvitaliteten i inventeringsområdet. Totalt inventerades 119 träd.

Trädvitalitet	Antal träd
Friskt (>50% av kronan vital)	89
Klart försämrad (20–30% av kronan vital)	20
Låg vitalitet (<20% av kronan är vital)	7
Dött stående träd (inklusive högstubbar)	3

Figur 4. De alléer som inte omfattas av generellt biotopskydd utgörs av klenare träd. Bilden visar några av träden i allé A8 där flera av träden var i dåligt skick.

2.2 Mistel

Det fanns gott om mistel i inventeringsområdet. Under inventeringen registrerades 74 träd med förekomst av mistel (Figur 5, Figur 6, Figur 7). Totalt registrerades 907 mistlar i träden, mängden mistlar per träd varierade från en upp till omkring 60 mistlar. Värdträden utgjordes bland annat av lind, lönn, rönn, pilträd, poppel och äppelträd men även häggmispel.

Mistlar har registrerats på träd av varierande grovlek, från klena till mycket grova. De två silverpilarna som är särskilt skyddsvärda träd har båda registrerats med mistel.

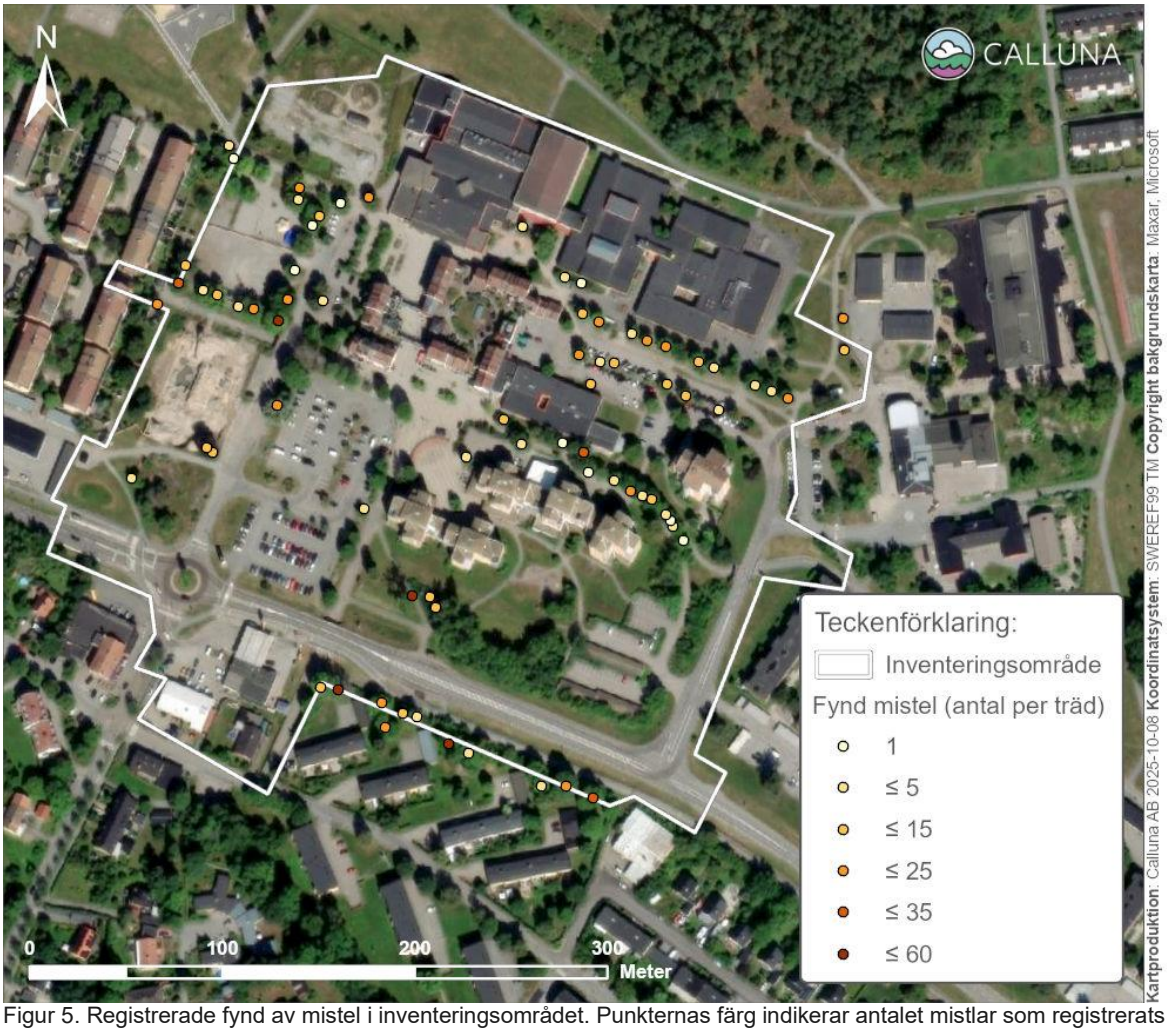

Figur 5. Registrerade fynd av mistel i inventeringsområdet. Punkternas färg indikerar antalet mistlar som registrerats i det specifika trädet, ju mörkare färg desto fler mistlar.

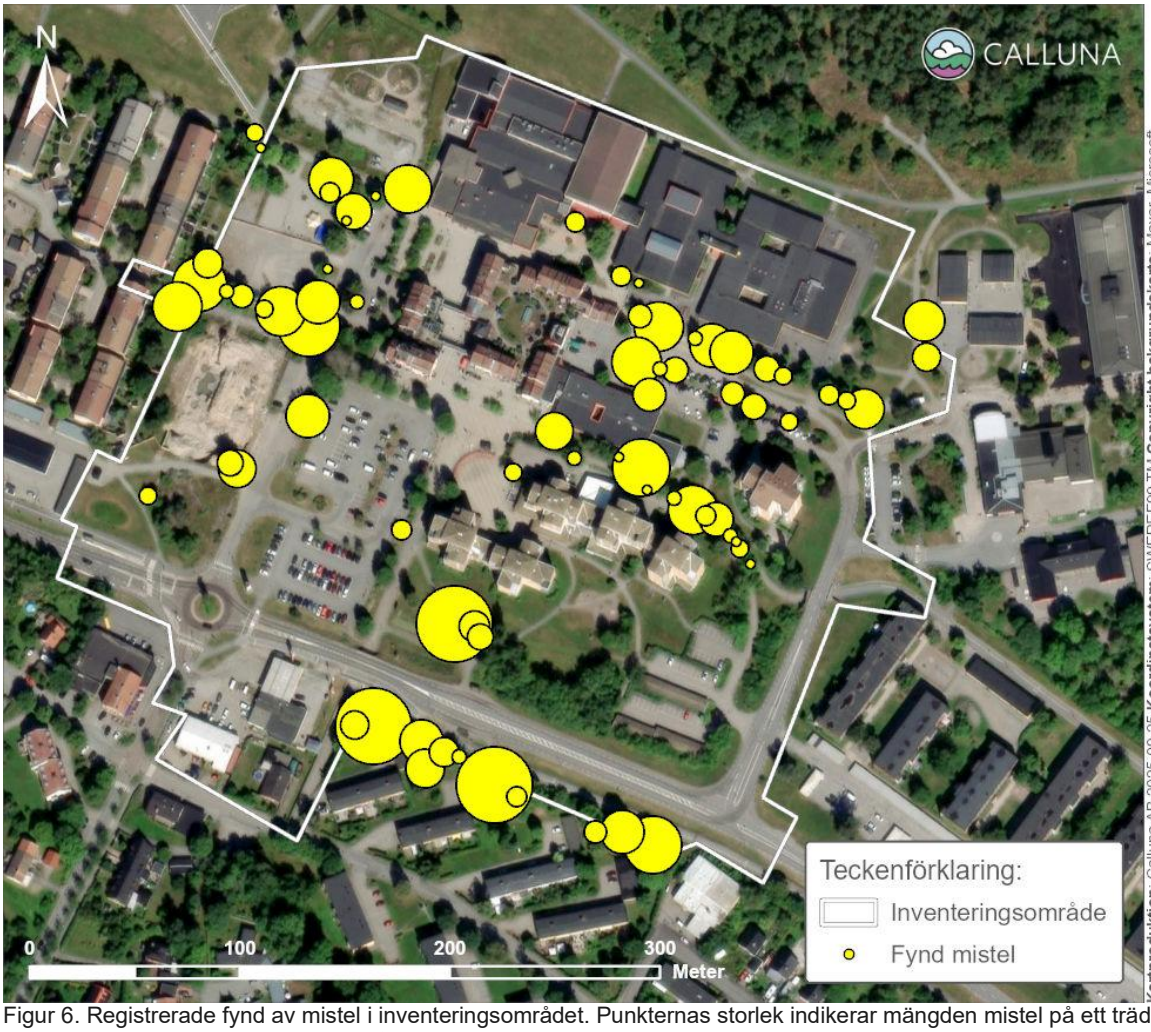

Figur 6. Registrerade fynd av mistel i inventeringsområdet. Punkternas storlek indikerar mängden mistel på ett träd - desto större punkt desto mer mistel på trädet.

Mistel registrerades i flera av alléerna. I de alléer som omfattas av det generella biotopskyddet fanns mistlar på alla eller majoriteten av träden i allé A3, A4, A6 och A7. I allé A1 och A5 fanns mistel i 1 av 7 respektive 3 av 6 av träden. I allé A2 registrerades inga mistlar.

I de övriga alléerna, alltså de som inte omfattas av det generella biotopskyddet, registrerades mistlar i flera av träden i allé A9. Inga mistlar registrerades på träden i alléerna A8 eller A10.

Av de inmätta träden var det 56 som registrerades med mistlar. Av dessa har 77% klassats som friska, 18% klassats som klart försämrade och 5% klassats som låg vitalitet (Tabell 2). Antalet inventerade misteltäd är för litet för att kunna dra några statistiskt säkerhetsställda slutsatser kring relationen av mängden mistlar och trädens vitalitet. Den övervägande mängden friska träd med mistlar och att mängden mistlar varierar från få till många på friska träd indikerar dock att varken förekomsten av mistlar eller mängden mistlar negativt påverkar trädens vitalitet.

Tabell 2. Antalet mistlar per träd och trädets vitalitet.

Trädvitalitet	Antal mistlar	Antal träd
Friskt (>50% av kronan vital)	1–5 6–20 21–60	23 6 14
Klart försämrad (20–30% av kronan vital)	1–5 6–20 21–60	5 3 2
Låg vitalitet (<20% av kronan är vital)	1–5 6–20 21–60	1 1 1

Figur 7. Somliga träd är värd för stora mängder mistlar.
Denna obestämda poppel var kraftigt påverkad av mistel.

2.3 Generellt biotopskydd

I området finns flera alléer. Under inventeringen identifierades sju alléer som omfattas av det generella biotopskyddet (**Error! Reference source not found.**, Figur 9). Resultaten för de biotopskyddade alléerna redogörs för i detta avsnitt.

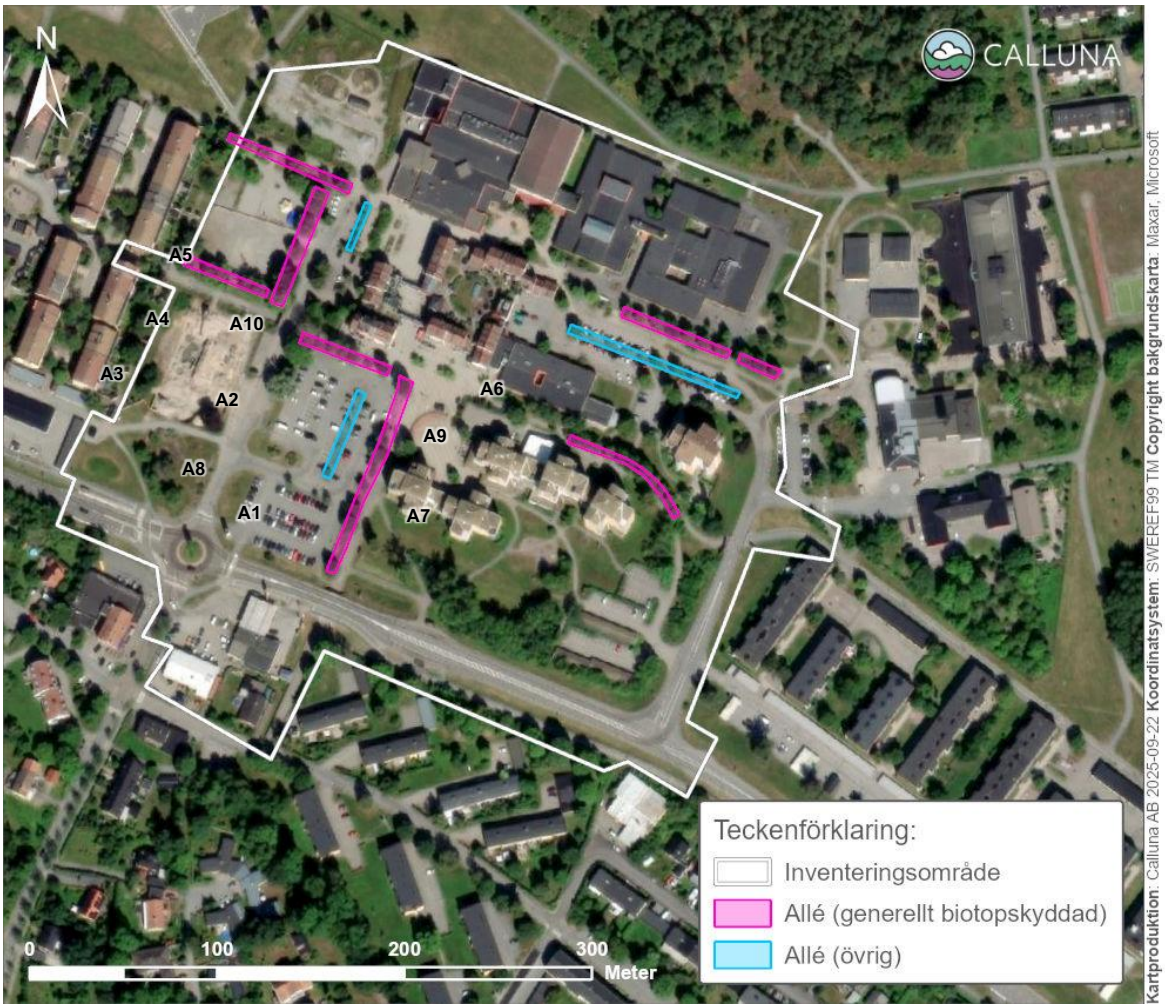

Figur 8. Registrerade alléer i inventeringsområdet med ID-nummer. Rosa markeringar indikerar alléer som omfattas av det generella biotopskyddet (totalt sju stycken). Blå markeringar indikerar alléer som inte uppnår kriterierna för generellt biotopskydd (totalt tre stycken).

De biotopskyddade alléerna omfattar totalt 53 träd som nästan till hälften utgörs av grova träd med en diameter på 40–99 cm (Tabell 3). I alléerna med ID A5-A7 består majoriteten av träden av medelgrova träd med en diameter på 20–39 cm. I allé A1 finns ett träd som är under 20 cm i diameter, det är en ung lönn som har blivit ersättningsträd i en lucka i allén. Trädet är flerstammigt cirka 150 cm upp på stammen.

Samtliga träd i de biotopskyddade alléerna utgörs av almar eller lönnar, varav 13 lundalmar, 1 naverlönn och 39 träd av lönnsläktet.

Figur 9. Några av de träd i den biotopskyddade allén A1 längs Brostigen.

Tabell 3. Stamdiametern på de träd som inventeras inom generellt biotopskyddade alléer. Totalt omfattas 53 träd av generellt biotopskydd.

Allé ID	Stamdiameter (cm)	Antal träd
A1	8–19 20–39 40–99	1 1 5
A2	20–39 40–99	1 6
A3	20–39 40–99	1 4
A4	20–39 40–99	2 5
A5	20–39 40–99	5 1
A6	20–39 40–99	7 3
A7	20–39 40–99	9 2

Träden i de generellt biotopskyddade alléerna är i allmänhet av god vitalitet, av de 53 träd som registrerades klassades 72% som friska (Tabell 4). I alléerna A1 och A6 är samtliga träd klassade som friska. I allé A3 är merparten av trädens vitalitet klart försämrad, i allé A5 är hälften av träden friska och hälften av klart försämrad vitalitet. För resterande alléer varierar vitaliteten men träden är övervägande friska.

Tabell 4. Trädvitaliteten i generellt biotopskyddade alléer. Totalt 53 träd.

Trädvitalitet	Antal träd
Friskt (>50% av kronan vital)	38
Klart försämrad (20–30% av kronan vital)	12
Låg vitalitet (<20% av kronan är vital)	1
Dött stående träd (inklusive högstubbar)	2

3. Artskyddet och misteln

3.1 Lagstiftningen

Mistel är fridlyst i hela landet enligt 8 § artskyddsförordningen (2007:845). Förbuden innebär att man inte får plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada växten, eller ta bort eller skada frön eller andra delar. När syftet är något annat än att ta bort eller skada en nationellt fridlyst art, dit mistel hör, aktualiseras dock artskyddsförordningens förbud först när det finns en risk för påverkan på artens bevarandestatus i området. Det är den praxis som utvecklats och som klargjordes i MÖD 2016:1 (de s.k. Klinthagen-kriterierna).

12 § artskyddsförordningen medger i särskilda fall markägaren undantag från förbuden i 8 § gällande mistel. Undantaget innebär att markägaren eller den som har nyttjanderätt till marken får skörda exemplar av mistel för försäljning om det sker för att vårda värdträdet och om den berörda populationens fortbestånd inte påverkas negativt.

I enskilda fall kan länsstyrelsen ge dispens från fridlysningsbestämmelserna i 8 §. Förutsättning för dispens är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Båda dessa kriterier måste alltså vara uppfyllda för att dispens ska kunna ges. Att det inte finns någon annan lösning innebär i detta fall till exempel att syftet inte kan uppnås på ett annat sätt eller på en annan plats som påverkar arten mindre.

3.2 Vad innebär detta för planen?

Ett friskt träd tar inte skada av mistlar, även om de är många. Mängden mistlar utgör därför inte i sig anledning till att ta bort mistlarna. För ett träd som däremot visar tecken på att må dåligt kan man skörda mistlar för att vårda trädet (Länsstyrelsen Västmanlands län, 2023). Om ett träd behöver skördas på mistlar som en naturvårdande åtgärd kan detta utföras i enlighet med undantaget från fridlysningen så länge det växer många mistlar i området och arten inte riskerar att försvinna efter att man har skördat misteln.

Planen bör i första hand undvika påverkan på träd med mistlar. Detta gäller både direkt och indirekt påverkan. Åtgärder som kan påverka misteln är exempelvis:

- Om ett värdträd tas ner eller skadas
- Grävarbeten inom rotskyddszonen (5 m från trädkronans ytterkant eller inom 15 gånger stamdiametern)
- Upplag av massor och utrustning eller uppställning av maskiner inom rotskyddszonen

Calluna bedömer dock att det inte finns någon risk att nedtagning av enstaka träd med mistel riskerar att påverka mistelns bevarandestatus i området. Då åtgärdens syfte i den aktuella planen är något annat än att ta bort eller skada mistlar aktualiseras därför inte förbuden i artskyddsförordningen och dispens behöver därmed inte sökas.

Referenser

Länsstyrelsen Västmanlands län (2023). Faktablad om mistel. https://www.lansstyrelsen.se/download/18.8cd5a1b19362fb4fc21b6d/1732536179661/Faktablad%20om%20mistel.pdf

Naturvårdsverket (u.å). Mistel. https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/arter-och-artskydd/fridlysta-arter/fridlysta-blomvaxter/mistel/

Naturvårdsverket (2014). Allé. https://www.naturvardsverket.se/4ac508/globalassets/vagledning/skyddad-natur/biotopskyddsomraden/01-alle-2014-04-15.pdf